Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kansallisen turvallisuuden yksikkö
Hallitusneuvos Johanna Hakala

Lausunto

9.9.2021

Ei salainen
TiVP19 vp 4.

Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta
TiV@eduskunta.fi

Asia: K 10/2021 vp Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020

Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista lausuntoa asiasta K 10/2021 vp *Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020*. Lausunto on valmisteltu sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikössä. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus koskee sekä siviili- että sotilastiedustelua, ja sisäministeriö tarkastelee kertomusta siviilitiedustelun näkökulmasta.

Tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain nojalla tiedusteluvalvontavaltuutettu toimii suojelupoliisin päätoimisena, reaaliaikaista valvontaa suorittavana ulkoisena laillisuusvalvojana. Tämä vähentää sisäministeriön tarvetta ministeriön alaisen suojelupoliisin tiedustelumenetelmien käytön laillisuusvalvonnalle ministeriön keskittyessä enemmälti suojelupoliisin toiminnan muuhun kuten hallinnolliseen valvontaan. Sisäministeriö on kuitenkin toteuttanut laillisuusvalvontatarkastuksen tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamaa valvontaa täydentävänä valvontana, ja tarkastuksen kohteena oli tarkastussuunnitelman mukaisesti salainen tiedonhankinta vuonna 2020 (poliisilaki 5 luku) ja sen sisäinen laillisuusvalvonta suojelupoliisissa. Tarkastuskertomus toimitettiin tiedoksi eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa on nostettu esiin tiedustelun suhde rikostorjuntaan ja se, että tiedustelua ei saa käyttää rikostorjuntatoimivaltuuksia koskevan sääntelyn kiertämiseen. Sisäministeriö katsoo, että yhtenä keskeisenä valvottavana asiana on siviilitiedustelua koskevan poliisilain 5 a luvun ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan poliisilain 5 luvun rajapinta. Tiedustelumenetelmät perustuvat menetelmällisesti ja määritelmällisesti osin poliisilaissa säädettyihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin, mutta toimivaltuuksien käyttämisen säädetyt yleiset ja erityiset edellytykset poikkeavat rikostorjuntatoimivaltuuksien käyttöä koskevista edellytyksistä.

Suojelupoliisi voi poliisilain 5 a luvun 5 §:ssä säädetyin tavoin jatkaa tiedustelumenetelmän käyttöä salaisena tiedonhankintana määräajan vakavien rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi, mikäli tiedustelumenetelmän käytöllä ei enää voida olettaa saatavan tietoja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Suojelupoliisilla on velvollisuus tai oikeus ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön aikana havaitusta vakavasta rikoksesta keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle poliisilain 5a luvun 44 §:ssä ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 17 §:ssä säädetyin tavoin rikoksen vakavuusaste huomioiden (ns. palomuurisääntely). Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut omana aloitteenaan (289/2021) tiedusteluvalvontavaltuutetun tulkinnan tiedustelulainsäädännön palomuurissäännöksestä selvitettäväkseen.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa esille nostettuja näkökulmia tai havaintoja lainsäädännöstä voi pitää pohjana julkisemmalle ammatilliselle keskustelulle teemoista,

joissa toimintaa koskee laaja salassapito. On otettava huomioon, että tiedusteluvalvontavaltuutettu laillisuusvalvojan roolissaan ei ole tiedusteluviranomaisen yhteistyötaho perinteisessä mielessä, mutta on tärkeää, että hän tuo kertomuksessaan lainsäädäntöä soveltaville ja muille tahoille esiin näkökulmia, havaintoja ja huomioita lainsäädännön soveltamisesta, teknologian kehittymisestä ja lainsäädännön mahdollisista kehittämistarpeista.

Sisäministeriö pitää hyvänä tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon resurssien vahvistumista, mikä on mahdollistanut tiedustelutoimivaltuuksien laajan valvonnan. Myös Helsingin käräjäoikeuden kaikkiin tiedustelumenetelmiä koskeviin istuntoihin osallistuttiin. Tärkeää on myös tiedusteluvalvontavaltuutetun ja tietosuojavaltuutetun valvontatoimien yhteensovitus.

Tiedoksi
sisäministeri Ohisalo
kansliapäällikkö Pimiä
valtiosihteeri Koskela
erityisavustaja Kerman
erityisavustaja Kivinen
johtava asiantuntija Lindstedt
johtaja Knape
johdon sihteerit
oikeus@intermin.fi